

ולא פירש על מי הוא קורע, ולכן יצא ידי חובת קריעה אף כאשר הוברר שהמת הינו בנו ולא אביו.

ומביאה הגמרא ברייתא המסייעת לתירוץ זה:

והתניא, אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו, לא יצא ידי קריעה. ואם אמרו לו מת לו מת, וכסבור אביו הוא, וקרע, ואחר כך נמצא בנו, יצא ידי קריעה.

ונמצא שהברייתא מחלקת בין אופן שקרע סתם ורק היה סבור שזה אביו, לבין אופן שקרע בפירוש על אביו.

רב אשי אמר — עוד תירוץ לישב את קושית הגמרא:

כאן בתוך כדי דבור, כאן לאחר כדי דבור, ומפרשת הגמרא את התירוץ:

הא דקאמרת יצא ידי קריעה אף כשנמצא שהמת הוא בנו ולא אביו, איירי כשנודע לו בתוך כדי דבור מעת הקריעה.

והא דאמרת לא יצא ידי קריעה, איירי

המשנה משום דמשמעות הפסוק "יניא אותה" דוקא הוא וצריך שתהא ההפרה לשם אותו נדר ולשם אותה נודרת בדוקא.⁽²²⁾

א-19 ומקשינן:

והא גבי קרעים [חיוב קריעה על המת], שאם מתו לו שנים ושלושה קרובים, ילפינן שצריך לקרוע פעמיים מדכתיב ב' פעמים על על, דכתיב "על שאול ועל יהונתן בנו".

ואם כן אף לגבי קריעה יש ללמוד מכך שכתוב "על שאול ועל יהונתן", שצריך לקרוע דוקא לשם אותו מת, ואם קרע לשם מת אחר לא יצא ידי חובת קריעה.

ותניא לאו הכי: אמרו לו מת אביו, וקרע, ואחר כך נמצא שהמת היה בנו, יצא ידי קריעה, ואינו צריך לחזור ולקרוע?

ומתרצינן:

אמרי, לא קשיא. הא בסתם והא במפרש — משנתנו היא באופן שפירש שמיפר נדר זה, ועל כן אם הוברר שטעה לא חלה ההפרה על הנדר האחר.

אבל לגבי קריעה מדובר באופן שקרע בסתם

ידע מי היא הנודרת וכן מהו הנדר, אבל אף אילו היה יודע מי הנודרת ומהו הנדר גם היה מיפר.

ומחדש הקה"י דבאופן שאף אם היה יודע היה מיפר אין זה נחשב הפרה בטעות, דהפרה בטעות נחשבת רק באופן שאילו היה יודע לא היה עושה כך, ולכן צריך פסוק ללמדנו שאף באופן זה לא חלה ההפרה כיון שצריך שתהא ההפרה לשם אותה אשה שנדרה ולשם אותו נדר שנדרה. ועייין בקרן אורה.

22. הקהילות יעקב מקשה מדוע צריך פסוק לומר שאין הפרה חלה באופן זה הלא זהו הפרה בטעות דהרי הוא לא התכוין להפר את הנדר האמיתי, וכן כאשר נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו אם כן הרי הוא לא התכוין להפר לאשתו אלא לבתו והרי זה הפרה בטעות ומדוע צריך פסוק בשביל זה?

ומתרץ הקה"י שמדובר כאן באופן שבלשונו היה משמע הפרה בין לאשתו בין לבתו וכן בין לענבים ובין לתאנים, אלא שבלבו טעה ולא

כשנודע לו **לאחר כדי דבור** מעת הקריעה.⁽²³⁾ והילכתא:

תוך כדי דבור כדבור דמי,⁽²⁴⁾

חזין ממגדף — אדם שעבר על איסור גידוף שם ה', וחזר בו תוך כדי דבור, לא מועילה חזרתו להצילו מעונש.

ועובד עבודת כוכבים — אדם שאמר לעבודת כוכבים "אלי אתה" וחזר בו תוך כדי דבור אין חזרתו מועילה להצילו מעונש.

ומקדש, ומגרש — אם קידש אשה או גירשה, וחזר בו תוך כדי דבור, אין חזרתו מועילה לבטל את הקידושין או הגירושין.⁽²⁵⁾

מתניתין:

אמרה: **קונם תאנים וענבים אלו שאני**

ולפי זה אף, במשנתנו האומרת שלא מועילה הפרה והקמה כאשר הוא אינו יודע מה הנדר או מי הנודרת, מדובר שזה נודע לו לאחר כדי דיבור, אבל אם נודע לו תוך כדי דיבור מועילה ההפרה.

ומביאה הגמרא ברייתא המסייעת לתירוץ זה:

והתניא: מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ונתעלף. וכמדומה שמת, וקרע. ואחר כך מת, לא יצא ידי קריעה.

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:

לא שנו אלא שמת לאחר כדי דיבור, אבל בתוך כדי דיבור כדבור דמי ויצא ידי חובת קריעה.

שלום של תלמיד לרבו דהיינו ג' תיבות הללו "שלום עליך רבי" ויש פוסקים שכתבו שהוא שיעור אמירת "שלום עליך רבי ומורי".

ונחלקו הראשונים האם שיעור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן.

דעת הרמב"ן שזהו תקנת חכמים שכאשר אדם קונה דבר או מוכר ויפגוש את רבו באמצע עיסוקו יוכל לברכו, ולכן תקנו שיעור זה אף לשאר דברים.

אבל הר"ן אומר שזהו סברא מדאורייתא, שכאשר אדם עושה מעשה, או בשעת מעשה הוא אינו גומר בדעתו לגמרי עד שיעור זמן זה.

25. הטעם הוא משום שדברים אלו אין אדם עושה אותם אלא אם גמר בדעתו באופן מוחלט

23. רב אשי אינו חולק על התירוץ הקודם דהלא ברייתא מפורשת היא שיש חילוק בין קרע בסתם לבין קרע בפירוש על מת מסוים, אלא רב אשי מוסיף על התירוץ הראשון, דלפי התירוץ הקודם יהיה קשה שבברייתא לעיל שמובאת בקושית הגמרא משמע שמדובר באופן שאמרו לו מת אביו וקרע בפירוש בשביל אביו, ואם כן לפי התירוץ הקודם נוצר צורך לדחוק ולומר שכונת הברייתא לאו דוקא שאמרו לו מת אביו, אלא שהיה סבור שזה אביו וקרע בסתם, ולכן מתרץ רב אשי שאין צורך לומר שדברי הברייתא הם לאו דוקא, אלא אף שם מדובר שקרע בפירוש על אביו אלא שנודע לו הטעות בתוך כדי דיבור שאז מועילה הקריעה על בנו.

24. שיעור זה של כדי דבור הוא כדי שאילת

טועמת, וקיים הבעל לתאנים, כולו קיים — כל הנדר קיים, ואסורה אף בענבים.

ואם הפר לתאנים בלבד, אינו מופר חלק הענבים עד שיפר אף לענבים.

אמרה: קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת, הרי אלו שני נדרים. ואפשר להפר אחד מהם ולקיים את השני.

גמרא:

מני מתניתין — רבי ישמעאל — משנתנו היא כדעת רבי ישמעאל.

דתניא: "אישה יקימנו ואישה יפרנו".

מכאן שאם אמרה: קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת, וקיים הבעל לתאנים, כולו קיים — כל הנדר קיים ואף הנדר על הענבים מקיים.

ואם הפר לתאנים בלבד, אינו מופר חלק הענבים עד שיפר אף לענבים, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: הרי הוא אומר אישה יקימנו ואישה יפרנו.

מה "יקימנו" ממנו, אף יפרנו "ממנו" — כשם שלשון יקימנו משמע שקיום בחלק ממנו [מהנדר], מועיל על כל הנדר, כמו כן

הוקשה הפרה להקמה, שאף בהפרה מהני כאשר מיפר רק חלק ממנו [מהנדר].

ומבאר הגמרא את מחלוקתם של רבי ישמעאל ורבי עקיבא.

ורבי ישמעאל סובר שהפרה על מקצת מהנדר אינה מועילה על שאר הנדר, משום דמי [וכי] כתיב בתורה "יפר ממנו"? ואם כן, אין שום לימוד על כך שהפרה על מקצת מהנדר מועילה על כולו.

ורבי עקיבא סובר שמקיש הפרה להקמה: מה הקמה, "ממנו", אף הפרה "ממנו".

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא.

אבל חכמים אומרים: מקיש הקמה להפרה.

מה הפרה, מה שהפר הפר. אף הקמה, מה שקיים קיים — כשם שהפרה בחלק מהנדר אינה מועילה אלא על החלק שהופר, אף הקמה בחלק מהנדר אינה מועילה אלא על החלק שקויים. (26)

שנינו בסיפא דמתניתין: אמרה קונם תאנה וכולי:

אמר רבא: מתניתין, רבי שמעון היא — משנתנו היא כדעת רבי שמעון,

דאמר במסכת שבועות, שכאשר נתבע אדם

ועל כן אין לו אפשרות לחזור בו מדבריו [ר"ן]

26. זהו לפי גירסת הגמרא אצלנו ולפי שיטה אחת בראשונים.

אבל כבר הבאנו לעיל שיש ראשונים שסוברים שלפי רבי עקיבא הפרה על חלק

מהנדר אינה מועילה אפילו על החלק שהופר. ולפי זה צריך לגרוס בדברי חכמים מה הפרה מה שהפר לא הופר אף הקמה מה שקיים לא קיים. והיינו שחכמים סוברים שאף קיום על חלק מהנדר אינו מועיל כלל אפילו לחלק שהוא קיים. והר"ן מביא תוספתא מפורשת כדברי הגרסא